

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 5242/2019
09.07.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Браниславе Апостоловић, председника већа, Бранислава Босиљковића и Бранке Дражић, чланова већа, у парници тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Ненад Коматина адвокат из ..., против туженог „Енергопројект холдинг“ АД из Београда, чији је пуномоћник Ђорђе Нововић адвокат из ..., ради накнаде за фактичку експропријацију непокретности, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 9714/18 од 22.05.2019. године, у седници већа одржаној дана 09.07.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неосновна ревизија туженог изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 9714/18 од 22.05.2019. године.

ОДБИЈА СЕ захтев тужиоца за накнаду трошкова поступка по ревизији.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 1435/16 од 04.09.2018. године која је исправљена решењем истог суда П 1435/16 од 09.01.2019. године, ставом првим изреке, делимично је усвојен тужбени захтев тужиоца АА из ... и обавезан тужени „Енергопројект холдинг“ АД Београд да тужиоцу исплати накнаду на име заузећа - фактичке експропријације непокретности, катастарске парцеле ... КО ... (раније КО ...) површине 323,70 м² у улици ... (раније ...) број ..., која је изузета од ранијег сопственика - правног претходника тужиоца, сада покојног ББ из ..., у укупном износу од 32.370.000,00 динара са законском затезном каматом од 04.09.2018. године до исплате, у року од 15 дана од дана пријема писменог преписа одлуке. Ставом другим изреке, делимично је одбијен тужбени захтев преко износа досуђеног у ставу првом изреке пресуде, за износ од 2.589.600,00 динара са каматом почев од 13.10.2015. године до исплате, као и у делу за исплату законске затезне камате за износ од 32.370.000,00 динара почев од 13.10.2015. године до 04.09.2018. године. Ставом трећим изреке, обавезан је тужени да на име трошкова вођења поступка исплати тужиоцу износ од 906.000,00 динара у року од 15 дана од дана пријема писменог преписа одлуке. Ставом четвртим изреке, одбијен је приговор апсолутне ненадлежности суда за одлучивање у овој правној ствари.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 9714/18 од 22.05.2019. године, ставом првим изреке, одбијена је као неоснована жалба туженог и потврђена пресуда

Вишег суда у Београду П 1435/16 од 04.09.2018. године, исправљена решењем Вишег суда у Београду П 1435/16 од 09.01.2019. године, у првом и четвртном ставу изреке. Ставом другим изреке, преиначено је решење о трошковима поступка садржано у трећем ставу изреке пресуде Вишег суда у Београду П 1435/16 од 04.09.2018. године, исправљене решењем Вишег суда у Београду П 1435/16 од 09.01.2019. године, тако што је обавезан тужени да на име трошкова поступка исплати тужиоцу износ од 726.000,00 динара у року од 15 дана од пријема преписа пресуде. Ставом трећим изреке, одбијени су захтеви тужиоца и туженог за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужени је благовремено изјавио ревизију због битних повреда одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Тужилац је поднео одговор на ревизију.

Одлучујући о изјављеној ревизији, на основу члана 408. Закона о парничном поступку (ЗПП), Врховни касациони суд је нашао да ревизија туженог није основана.

У спроведеном поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, нити битна повреда одредаба парничног поступка из тачке 10. става 2. тог члана на коју се указује изјављеном ревизијом.

Битна повреда одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП постоји ако је одлучено о захтеву који не спада у судску надлежност (члан 16), односно ако је суд одбио да одлучује о захтеву за који је надлежан. Постојање ове битне повреде одредаба парничног поступка тужени истиче у ревизији, позивајући се на одредбе Закона о враћању одузете имовине и обештећењу („Службени гласник Републике Србије“, број 72/11 ... 88/15). Наведеним законом, између осталог, прописано је: да се право на враћање имовине (враћање одузете имовине и обештећење за одузету имовину) по одредбама тог закона може остварити за имовину одузету и применом Основног закона о експропријацији, односно Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта (члан 2. тачке 29. и 34); да се поступак по захтеву (за враћање одузете имовине и обештећење) спроводи по одредбама тог закона, а да се на питања која нису уређена тим законом примењују одредбе закона којим се уређује општи управни поступак (члан 11. став 1); да се, ради вођења поступка и одлучивања о захтевима за враћање имовине, као и ради исплате новчане накнаде и обештећења и обављања других послова утврђених законом, оснива Агенција за реституцију (члан 51. став 1); да Агенција води поступак и одлучује о захтевима за враћање имовине, односно обештећење (члан 55. тачка 1).

Поднетом тужбом тужилац тражи накнаду за земљиште које је, током 1957. године, одузето његовом правном претходнику и предато правном претходнику туженог ради стамбене изградње, а да започети поступак експропријације никада није правноснажно окончан. Следствено томе, нема услова за установљавање надлежности Агенције за реституцију која би одлучивала о праву тужиоца на новчано обештећење за имовину одузету применом Основног закона о експропријацији („Службени лист ФНРЈ“, број 28/47, 12/57), јер предметна непокретност није одузета правном претходнику тужиоца на основу правноснажног решења о експропријацији донетог на

основу тог закона. Надлежност Агенције се у овом случају не може засновати ни на основу Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта („Службени лист ФНРЈ“, број 52/58), с`обзиром да је непокретност од правног претходника тужиоца одузета пре ступања на снагу тог закона, односно да иста није предата у посед правном претходнику туженог ради изградње зграде, у складу са чланом 38. наведеног закона.

Из наведених разлога, по становишту Врховног касационог суда, тужени неосновано указује на постојање означене битне повреде одредаба парничног поступка. Нису основани ни ревизијски наводи о учињеној битној повреди одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 10. ЗПП, јер не постоји правноснажна пресуда донета у неком другом спору између истих странака и о истом захтеву, нити је о захтеву који је предмет овог спора закључено судско поравнање.

Према утврђеном чињеничном стању, власник катастарске парцеле ... КО ... површине 323,70 м² био је тужиочев отац ББ (умро1944. године). На предлог Предузећа „Енергопројект“ из Београда покренут је током 1957. године поступак за експропријацију наведене парцеле ради изградње стамбене зграде. На молбу наведеног предузећа, пре доношења решења о експропријацији, Секретаријат за финансије Народног одбора Града Београда је 14.06.1957. године донео решење да се то предузеће уведе у посед наведене парцеле. Предузеће „Енергопројект“ из Београда је у посед предметне парцеле уведено 09.07.1957. године и на тој парцели (и на парцелама ... и ... КО ...) започело изградњу зграде у улици ... број ... у ..., чија је градња одобрена одлуком (грађевинском дозволом) Одељења за комуналне послове Народног одбора Општине Врачар од 08.05.1957. године. Управни орган Народног одбора исте општине је 25.11.1960. године означеном предузећу издао дозволу за коришћење изграђених станова у вишеспратној стамбеној згради у улици ... број ... у ..., на парцели ... КО ... у површини од 323,70 м². Поступак експропријације предметне парцеле обустављен је закључком Секретаријата за финансије Народног одбора Града Београда од 28.04.1959. године, јер је иста са 26.12.1958. године, даном ступања на снагу Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта постала друштвена својина, као неизграђено грађевинског земљиште. Предузеће „Енергопројект“ из Београда (основано решењем Владе Народне Републике Србије од 11.07.1951. године) уписано је у регистар 22.06.1955. године и брисано је 03.01.1979. године, као радна организација са ограниченом супсидијерном одговорношћу основних организација удруженог рада, услед организовања у Сложену организацију удруженог рада „Енергопројект“ из Београда. Ова сложена организација удруженог рада је доцније вршила усклађивање са Законом о предузећима (уписана 12.01.1990. године као „Енергопројект холдинг корпорација“) и измене у правном статусу (уписана 13.06.1991. године као „Енергопројект холдинг“ ДД у мешовитој својини), да би од 30.06.2000. године пословала као „Енергопројект холдинг“ АД, са којим називом и статусом је уписана - пренета у регистар Агенције за привредне регистре. Тужиоцу и његовим правним претходницима није исплаћена накнада за одузето земљиште. Тржишна вредност земљишта, по извештају Пореске управе - Филијала Врачар од 12.01.2018. године, износи 100.000,00 динара по 1 м².

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања, нижестепени судови су у овом спору правилно применили материјално право.

Одредбом члана 1. Протокола 1. уз Европску конвенцију о људским правима и основним слободама, прописано је да свако физичко и правно лице има право на неометано уживање своје имовине и да нико не може бити лишен своје имовине, осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.

Право на имовину предвиђа и члан 58. Устава Републике Србије, тако што јемчи мирно уживање својине и других имовинских права стечених на основу закона, и прописује да право својине може бити одузето или ограничено само у јавном интересу утврђеном на основу закона, уз накнаду која не може бити нижа од тржишне.

Од правног претходника тужиоца одузето је неизграђено грађевинско земљиште, катастарска парцела ... КО ... у површини од 323,70 м². У посед тог земљишта уведен је правни претходник туженог пре доношења решења у поступку експропријације, који је покренут на његов предлог као корисника експропријације. Правноснажно решење о експропријацији које би било правни основ за одређивање накнаде никада није донето. Правни претходник туженог је предметно земљиште привео планираној намени - изградио стамбену зграду, због које је и покренут поступак експропријације. Тужиоцу и његовим правним претходницима није исплаћена накнада за одузето земљиште, што значи да су они лишени своје имовине у јавном интересу али без исплате накнаде по тржишним критеријумима.

По схватању Врховног касационог суда, нису основани наводи ревизије туженог о погрешној примени материјалног права по питањима страначке легитимације, основа тужбеног захтева, застарелости и висине одређене накнаде.

На спорној парцели право својине имао је тужиочев отац ББ који је умро ... 1944. године. У погледу те имовине, до дана објављивања Закона о наслеђивању („Службени лист ФНРЈ“, број 20 од 11.05.1955. године), није донета правноснажна одлука о наслеђу, нити је наслеђе споразумно, деобом или на други начин коначно уређено. Због тога се, на основу члана 242. наведеног закона, на наслеђе ове имовине примењује тај закон. Према одредбама тог закона: наслеђивати се могу ствари и права која припадају појединцима (члан 2); на основу закона наслеђују умрлог сви његови потомци, његови усвојеници и његови потомци, његов брачни друг, његови родитељи, његова браћа и сестре и њихови потомци, његови дедови и бабе и њихови потомци и његови остали преци, с тим што ова лица наслеђују по наследним редовима (члан 9); заоставштину умрлог наслеђују пре свих његова деца и његов брачни друг на једнаке делове (члан 10); смрћу лица отвара се његово наслеђе (члан 128. став 1); наследник може бити само лице које је у животу у тренутку отварања наслеђа (члан 130. став 1); заоставштина умрлог лица прелази по сили закона на његове наследнике у тренутку његове смрти (члан 135).

Смрћу власника земљишта (... 1944. године) отворено је његово наслеђе и тада су на наслеђе позвани тужилац - син оставиоца (рођен године) и његова мајка - супруга оставиоца ВВ (умрла ... 1984. године), који су имовину оставиоца наследили на једнаке делове. Тужилац је једини наследник покојне ВВ и зато једино активно легитимисан да за одузету имовину тражи накнаду.

У посед спорног земљишта ступило је Предузеће „Енергопројект“ из Београда, које је исто привело намени тако што је изградило стамбену зграду. Ово предузеће је

брисано из регистра 03.01.1989. године услед организовања у Сложену организацију удруженог рада „Енергопројект“ из Београда, која је накнадно извршила усклађивање са Законом о предузећима и промене свог правног статуса, тако до сада послује под називом из тужбе. Дакле, тужени је несумњиво следбеник предузећа које је 09.07.1957. године уведено у посед земљишта и које је земљиште привело планираној намени, па је зато и пасивно легитимисан у овом спору.

Правни основ захтева је накнада за „фактичку експропријацију“, која постоји увек када се на земљишту у својини неког лица граде објекти без претходно донетог решења о експропријацији. Управо тај правни основ постоји у овом случају јер је правни претходник туженог изградио зграду на земљишту у својини правног претходника тужиоца, без донетог решења о експропријацији и накнаде одређене у складу са тада важећим Законом о експропријацији, или у складу са Законом о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта (члан 46. став 2), с`обзиром да никада није донето решење о предаји земљишта у посед општини или другом кориснику ради изградње грађевинских и других радова којима се земљиште приводи намењеној сврси (члан 38).

Подношење захтева ранијег власника, односно његових наследника ради исплате накнаде за експроприсано - фактички експроприсану непокретност није везано ни за какав рок, да би могла да тече застарелост по члану 361. Закона о облигационим односима.

Висина накнаде одређена је према тржишној вредности земљишта, што је у складу са чланом 58. став 2. Устава Републике Србије. Тржишна вредност земљишта утврђена је на основу извештаја Пореске управе (аналогном применом члана 42. Закона о експропријацији), на основу података о тржишној вредности истих или сличних непокретности.

Тужени није доказао (члан 231. став 2. ЗПП) да је тужиоцу или његовом правном претходнику одређена накнада за национализовано земљиште, у складу са члановима 59. и 60. Закона о национализацији најамних зграда и грађевинског земљишта.

Сходно изложеном, на основу члана 414. став 1. ЗПП, одлучено је као у првом ставу изреке.

Трошкови тужиоца за састав одговора на ревизију, по оцени Врховног касационог суда, нису били нужни за вођење ове парнице, због чега је, применом члана 165. став 1. у вези члана 154. ЗПП, одлучено као у другом ставу изреке.

**Председник већа - судија
Бранислава Апостоловић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић